

MESTRE DE CAPÇALERA

Escrits essencials d'educació

A càrrec de Toni Giménez i Fajardo

ÉS COSA DE CRIATURES

La naturalesa pròpia de la infància

*És impossible que algú entri en el nostre petit món,
té una paret de vint-i-sis peus d'alçada i els adults tan sols
posseeixen escales de fins a deu peus.*

*Ross Falconer
(Tenia 11 anys quan va dir això, el 1981)*

La infància té la seva pròpia naturalesa, en especial, tot allò instintiu i intuïtiu. Molt sovint hauríem de preguntar-nos: "Com ho faria això un infant?". Les grans decisions polítiques, econòmiques i socials es veurien rejuvenides i més encertades si sabéssim el parer de les nenes i els nens. La veu de l'infant és objectiva i despullada de prejudicis, més espontània, imaginativa. Una veu que sorprèn i meravella.¹ En la infància sempre mirem amb ulls de savi, ja que conservem un estat de candor i gràcia sense prejudicis que tenyeix totes les nostres accions de força emotiva. Només un cor innocent, una ànima d'infant, pot contenir l'espai que albergarà alguna vegada la revelació d'un nou coneixement.² Ara bé, aquesta saviesa dura pocs anys, deixem la infància i ens anem amarrant de tota mena de prejudicis del món adult com si els adults posseïssim la veritat. I podem esdevenir persones cruels. D'aquí poden sorgir l'assetjament, les actituds negatives, els comportaments egocentristes i xenòfobs, per exemple. Cal provocar la discussió, el diàleg, la defensa dels arguments personals que van més enllà de les nostres pròpies creences, amarrant-nos de les de les altres persones per reflexionar sobre les nostres. Parlar de pors, angoixes, il·lusions, somnis i utopies.

La individualitat de cada infant

*A cada infant li hauríem de dir que és
una meravella, un tresor. Així, quan creixi,
com serà capaç de fer mal a un altre
que és una meravella i un tresor com ell?*

Pau Casals

Cada infant és una individualitat única. Qui educa ha de procurar que no la perdi mai. L'infant no és ni un full en blanc ni un tros de fang que modelem al nostre aire, és una planta amb vida pròpia que hem de cuidar i regar però que ja té, en les seves arrels (en el seu codi genètic), la seva pròpia naturalesa. Tota educació hauria de permetre que l'infant continuï essent ell mateix.³ Sempre estem pensant en la infància com una etapa que cal superar el més aviat possible, però la majoria dels problemes dels adults provenen de la infància.⁴ La infància ha perdut part del seu temps: cada vegada dura menys. Abans, fins i tot, en les primeres edats adolescents (fins els 14 anys) encara es "respirava una certa infància". El zen, per exemple, recomana "no perdre la ment del principiant". Jesús, nen, se separa dels seus pares en un viatge a Jerusalem⁵ i quan el troben, està discutint de temes de teologia amb uns savis del temple. No serà un recordatori de la intel·ligència de

l'infant, tan sàvia? El pensament de l'infant és divergent, no camina prèviament al llarg d'un sender preparat, sinó que se sent lliure per anar per on vol.⁶ Si els adults tinguéssim en compte aquelles coses que recordem de la nostra infància que eren importants per a nosaltres i de les que estàvem descontents, podríem acceptar millor perquè els infants es comporten com es comporten, tenint en compte la seva naturalesa.

Característiques essencials pròpies de la infància

— Es té un sentit estricte de la justícia, si una persona ens traïciona, ens enfurismem.⁷

— La honestat i la franquesa són úniques (recordem el conte popular "El vestit nou de l'emperador", per posar un exemple).

— Sabem perdonar amb més facilitat que al llarg de la vida adulta. sap perdonar,

— Som obstinats, defensem aferrissadament els nostres principis.

— Encara que els valors absoluts no existeixen, és en la infantesa quan ens hi apropem.

En aquest període el nostre amor és gairebé absolut.

— Som existencialistes per naturalesa: cada experiència viscuda queda aïllada en el temps.⁸

— Som més desinhibits i posem en situacions de compromís als adults, perquè els despullen quan diem mentides, camuflem situacions o desviem temes.⁹

— Vivim cada realitat amb tot l'organisme, expressant-nos amb vigor (pensem en les rabietes, per exemple). Quan som adults ho racionalitzem tot.¹⁰

— Vivim cada moment amb intensitat. Per això ens enfadem molt si ens fan canviar d'activitat de cop i volta o se'ns diu que és l'hora de marxar o d'anar a sopar.¹¹

— La capacitat per canviar, de trencar els esquemes, d'adaptar-se és molt més gran que quan som adults.

— Som investigadors nats, observem, contemplem, explorem les coses a fons fins que les abandonem; a l'endemà hi tornem. Es té la visió més directa del món, més certa. Penetrem en cada cosa: veiem el món.¹² Experimentem, descobrim, interaccionem, creem, imaginem... Ens fixem en la grandesa de les petites coses.

— Som savis per naturalesa: fem preguntes, que molt sovint són preguntes essencials. En l'adulthood som idiotes per naturalesa: donem respostes¹³ que, en referència a les transcendents, acostumen a ser falses (per quedar bé), o sigui, enganyos.¹⁴ I deixeu-me que les classifiquem una mica:¹⁵

Preguntes de significat: Què vol dir morir?

Preguntes teleològiques: Pot Déu fer que algú sigui més fort que ell?

Preguntes psicològiques: Si jo mato la mare, em continuarà estimant?

Preguntes hipotètiques: Què succeiria si un cotxe entrava dins de la nostra llar?

Preguntes estructurals: Per què només puc veure la meua cara en un mirall?

Preguntes històriques: D'on venim? Què hi havia abans de què hi hagués vida?

Preguntes metafísiques: La vida és un somni?

— Hi ha dualitat de caràcter: bo i dolent, innocent i culpable, perfecte i imperfecte, dependent i independent, espontani i mecànic, franc i mentider, dèbil i fort, modelable i rígid, afectuós i despietat, inestable i estable, desordenat però necessitem l'ordre en tot.

— Despertem la tendresa de les persones adultes.

— Tot el que hi ha a l'intel·lecte, passa abans pel món emocional. Ja ho van dir Comenius, Locke, Pestalozzi i Montessori.

— S'activen més neurones que en la vida adulta i així el cervell té més informació per recordar¹⁶ La maduresa neuronal rau set anys!

— Aprenem sobretot per imitació. Hauríem de procurar que l'infant no tingués res al seu voltant que sigui negatiu d'imitar per després no haver-li de dir que "això no pots fer-ho".¹⁷ Qui educa ha d'oferir bons models a imitar.

— Aprenem amb els cinc sentits¹⁸ (percepció) i ens expresseu amb tots els llenguatges (verbals i no verbals)

— Acostumem a ser desordenats i tenim una manera diferent d'entendre la neteja.¹⁹

— Som molt encuriosits, tenim curiositat per tot. Amb tot, l'escola (per a mi els sistemes educatius) aconseguixen que aquesta espurna natural s'apagui²⁰ o que quedi només en funció del món adult.

— El sentit de la lògica és espectacular. Diem "descobrit" i "biciclista" de la manera més natural, per posar un petit exemple.

— Tendim a distreure'ns amb facilitat.

— Vivim la ucronia (vivim en el no temps).

— Som animistes: donem ànima a tot el que estímem, a tot el que per nosaltres és viu.

— Gran part del nostre coneixement és innat, cal que sigui activat i estimulat més que no pas adquirit i/o construït. Ens anem polint com fa una maquineta de fer punta: anar-se afilant cada vegada amb més precisió.²¹

— Passem les mans per les parets del carrer, fem lletres i dibuixos en el baf dels vidres, fem boles de fang amb terra i saliva, agafem el menjar amb els dits, ens mengem els punys de les camises, samarretes i jerseis, xapotegem en els bassals, ens mengem els mocs (que com va dir una vegada un biòleg és una manera natural de vacunar-nos). Aquests són exemples de les veritables necessitats educatives de la infància.

— Captem la realitat experimentant i "embrutant-nos", no pas des del pla de les idees i des de la distància. Malament si veiem un infant pulcre.²²

— Badem. Badar és molt més important del que ens pensem.

— Som molt susceptibles i cal anar en compte amb les susceptibilitats.

— La ment és tan oberta que cal acceptar que les confusions i les contradiccions hi són incloses.²³

- Estem presintonitzats per formes de comprensió de caire abstracte.²⁴
- Ens veiem com “infants rei/reina”, o sigui: creiem que tot gira al nostre voltant, per això som obstinats i expressem amb ràbia els nostres sentiments.²⁵
- Tenim una manera diferent de quan som adults de respondre davant de qualsevol situació.
- Som com radars que ho captem tot, tant les coses positives com negatives. Qui educa ens ha d’ajudar a discernir unes d’altres.
- Ens centrem en nosaltres mateixos. Qui educa ha de procurar que aprenguem també a centrar-nos en les altres persones.
- La millor manera d’aprendre els valors humans és amb contes i paràboles. S’interioritzen de manera més ràpida i es recorden millor.
- Cap paraula, cap escena de televisió, cap gest mal intencionat s’escapa de la vulnerabilitat de la nostra ment infantil.
- També ens enamorem, oh i tant que sí! Que no tenim sentit de la bellesa? Que no escoltem i llegim contes d’enamorats, princeses i cavallers? Que no veiem pel·lícules, sèries i dibuixos animats on l’enamorament és tan habitual?
- La relació entre dos nens o dues nenes no vol dir necessàriament que hi hagi relació d’homosexualitat, sinó de buscar la similitud.²⁶ Per tant, compte a prohibir certes relacions.
- Ho toquem tot perquè és una manera natural i directe d’aprendre. Qui educa se’n guardarà prou de dir: “no toquis això” o “no facis això”, almenys, procurarà ser el més permissiu possible.
- La imaginació sempre és present i pot ser que ens porti a no saber diferenciar realitat de ficció. Qui eduqui no dirà mai a l’infant que no el creu, sinó que preguntarà: Realment ha anat així, això?
- No sempre som feliços i riallers. Qui eduqui no ho pot donar per suposat, perquè no sempre és així.
- S’han de donar les respostes adequades.²⁷ Qui educa ha de saber donar respostes concretes.
- S’han de donar responsabilitats, perquè així s’aprèn l’esforç que se’n desprèn.
- S’han de tenir en compte els somnis que tenim quan dormim. Qui educa demanarà què hem somniat i ho comentarem.
- Cal comunicació constant. Qui eduqui ho potenciarà perquè això dona afecte i seguretat. I crea relació de confiança.²⁸
- De la violència no n’hauríem de fer jocs.²⁹ Compte, doncs, amb les activitats de rivalitat.
- El contacte físic ajuda tant el creixement emocional com el psicològic.³⁰ Tot allò afectiu té una base orgànica. Estima i afecte són aliment per a la persona.

— Cal molta amabilitat, obertura i comprensió.³¹ Qui educa ha d'escoltar amb el cor, no amb la ment.³²

— Són importants els records que ens queden. No es poden perdre perquè són el fonament. Això s'ha vist en situacions neurològiques devastadores en què si es poden recuperar aquests records es pot reconstruir parcialment la identitat de la persona que l'ha oblidada.³³ Tal com deia el psicòleg Bruno Bettelheim: "Explica'm els set primers anys de la teva vida. Allí s'hi troba tot; la resta: ja te la pots quedar! Quina coincidència: el mestre i geògraf català Pau Vila deia: "Als sis anys tot ja està jugat".

— Hi ha tres grans àrees de desenvolupament evolutiu: la motriu (moviment del cos humà: coneixement i domini), la cognitiva (dos cicles: 0-2 / 2-6), la relacional i d'identitat (les altres persones i jo). El desenvolupament fa referència a la formació progressiva de les funcions pròpiament humanes. No s'atura mai. L'aprenentatge fa referència a la incorporació de nous coneixements, valors i habilitats que són propis de la cultura i de la societat on vivim. La maduració fa referència als canvis en l'evolució pel que fa a l'estructura i funció de les cèl·lules, per exemple, el sistema nerviós. Aprenem, sobretot, experimentant: fem un esquema d'acció per arribar a conductes complexes tot fent processos d'assimilació (aplicació del mateix esquema a objectes i situacions diferents) i d'acomodació (petits canvis que l'infant introdueix en els esquemes per tal d'adaptar-los a situacions diferents). Cal potenciar l'experiència, la manipulació i el joc. Situacions de la vida quotidiana que anticipem perquè ja coneixem (com ara, vestir-se).

— Hi ha tres grans etapes. 0-6: imitació. Som bàsicament òrgan sensorial. No hi ha dissociació entre el nostre cos físic, el món emocional i el món espiritual. I tot això va a parar sobretot a la circulació i a la nutrició.³⁴ Tota emoció anímica passa a la circulació, la respiració i la digestió. I aquí rau la nostra salut i la nostra malaltia. 6-12: emulació i autoritat. L'autoritat serveix a l'infant per plasmar la seva consciència moral, hàbits inclinacions i menar el seu temperament.³⁵ 12-18. Reafirmació del jo. L'intel·lecte no sorgeix fins a la pubertat³⁶ que és quan es pot començar a fer un judici personal sobre les coses.³⁷

Octubre 2025.

Trobareu els articles anteriors a l'apartat [Articles](#) de la meva pàgina web.

¹ Jaume Cela, *Tu m'aprens*, Barcelona: Graó, 2011: 59.

² Carlos Daniel Fregtman, *Música transpersonal*, Barcelona: Kairós, 1990: 43.

³ Jean-Paul Despins, *La música y el cerebro*, Barcelona: Gedisa, 1989: 17.

⁴ Thomas Moore, *El cuidado del alma*, Barcelona: Urano, 1993: 82-83.

⁵ Com ens recorda Carl Jung, Thomas Moore, *El cuidado del alma*, Barcelona: Urano, 1993: 83.

⁶ Piero Ferrucci, *Nuestros maestros los niños*, Barcelona: Emecé, 1999: 103-104.

⁷ Piero Ferrucci, *Nuestros maestros los niños*, Barcelona: Emecé, 1999: 166.

⁸ Tal com deia Charlotte Zolotow.

⁹ Piero Ferrucci, *Nuestros maestros los niños*, Barcelona: Emecé, 1999: 29.

¹⁰ Piero Ferrucci, *Nuestros maestros los niños*, Barcelona: Emecé, 1999: 79.

¹¹ Piero Ferrucci, *Nuestros maestros los niños*, Barcelona: Emecé, 1999: 145.

¹² Violeta Hemsy de Gainza, *Puentes hacia la comunicación musical 5. Fito Páez dialoga con Violeta Hemsy de Gainza*, Buenos Aires: Lumen, 1997: 48.

¹³ Tal com deia Sigmund Freud.

¹⁴ Osho, *Los tres tesoros*, Málaga: Sirio, 2009: 201.

-
- ¹⁵ Segons el psicòleg i filòsof Piero Ferrucci, *Nuestros maestros los niños*, Barcelona: Emece, 1999: 100.
- ¹⁶ Maureen McCarthy, *La naturaleza de la música*, Barcelona: Paidós, 2002: 77.
- ¹⁷ Rudolf Steiner, *La educación del niño*, Madrid: Rudolf Steiner, 1991: 29.
- ¹⁸ Va ser Aristòtil qui va els va enumerar i establir.
- ¹⁹ Maurice Porot, *La familia y el niño*. Barcelona: Planeta. 1980: 121.
- ²⁰ Percival M. Symonds. *Qué enseña la psicología a la educación*, Paidós: Buenos Aires, 1964: 114.
- ²¹ Noam Chomsky, *Rules and Representation*, New York: Columbia University Press, 1980.
- ²² Veure un infant pulcre és poc natural, Mari Carmen Díez a *Les arrecades de la mestra*, Barcelona: Graó, 2011: 131.
- ²³ Howard Gardner, *La mente no escolarizada*, Barcelona: Paidós, 1993: 119.
- ²⁴ Howard Gardner, *La mente no escolarizada*, Barcelona: Paidós, 1993: 64.
- ²⁵ Philippe Meirieu, *En la escuela hoy*, Barcelona: Octaedro, 2004.
- ²⁶ Marcel Rufo, *Hermanos y hermanas*, Barcelona: Grijalbo, 2004: 81.
- ²⁷ Miriam Stoppard, *Qué preguntan los niños y cómo responderles*, Barcelona: Cúpula, 1998.
- ²⁸ Nora Rodríguez, *El niño positivo*, Barcelona: Robinbook, 1998.
- ²⁹ Rosa María Badillo, *Cuentos para delfines*, Madrid: Narcea, 2000.
- ³⁰ Nora Rodríguez, *El niño positivo*, Barcelona: Robinbook, 1998.
- ³¹ Nora Rodríguez, *El niño positivo*, Barcelona: Robinbook, 1998.
- ³² Judy Ford, *100 cosas que puedes hacer para amar a tu hijo*, Barcelona: Integral, 1998.
- ³³ Oliver Sacks al seu llibre *Los ojos de la mente*, Barcelona: Anagrama, 2011.
- ³⁴ Rudolf Steiner, *La educación del niño*, Madrid: Rudolf Steiner, 1991: 59.
- ³⁵ Rudolf Steiner, *La educación del niño*, Madrid: Rudolf Steiner, 1991: 30.
- ³⁶ Rudolf Steiner, *La educación del niño*, Madrid: Rudolf Steiner, 1991: 37.
- ³⁷ Rudolf Steiner, *La educación del niño*, Madrid: Rudolf Steiner, 1991: 43.